

34420 - اشتباهاتی که هنگام رمی جمرات رخ می‌دهد

سوال

اشتباهاتی که ممکن است برخی از حجاج در هنگام رمی جمرات مرتکب شوند چه مواردی است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - ثابت است که ایشان جمره‌ی عقبه یعنی جمره‌ی دورتر که به مکه نزدیک است را صبح روز نحر (روز دهم) با هفت سنگریزه رمی نمودند و همراه هر سنگریزه تکبیر گفتند. هر سنگریزه به اندازه‌ی سنگریزه‌های خذف (کوچک) بود، کمی بزرگتر از دانه‌ی نخود.

ابن ماجه (۳۰۲۹) از ابن عباس - رضی الله عنهما - روایت کرده که می‌گوید: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - صبح [رمی] عقبه در حالی که بر روی مرکبش توقف کرده بود به من فرمود: **به من سنگریزه بده** پس من چند سنگریزه که سنگریزه‌های خذف بود به او دادم (سنگریزه‌ی خذف یعنی سنگ‌های کوچکی که برخی با گذاشتن بر روی انگشت خود به سوی هم پرت می‌کردند) پس آن را در دست گرفت و فرمود: **با [سنگریزه‌هایی] مانند این‌ها رمی کنید... و از غلو و زیاده‌روی دوری کنید که پیشینیان شما با غلو در دین هلاک شدند** این حدیث را آلبانی در صحیح سنن ابن ماجه (۲۴۵۵) صحیح دانسته است.

همچنین احمد و ابوداود از عائشه - رضی الله عنها - روایت کرده‌اند که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمود: **طواف بیت الله و [سعی میان] صفا و مروه و رمی جمرات برای برپا داشتن یاد الله قرار داده شده است** بنابراین حکمت از مشروعیت رمی جمار این است.

اشتباهاتی که برخی از حجاج در هنگام رمی جمار مرتکب می‌شوند از چند جهت رخ می‌دهد:

نخست:

برخی از مردم فکر می‌کنند رمی جمار صحیح نیست مگر آنکه سنگریزه‌ها را از مزدلفه جمع کنند. به همین خاطر می‌بینی که برای جمع‌آوری سنگریزه پیش از رفتن به منی زحمت زیادی می‌کشند که این گمانی اشتباه است. سنگریزه را می‌توان از هر جایی جمع کرد، از مزدلفه، منی یا هر جایی دیگر. مهم این است که سنگریزه باشد.

از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - وارد نشده که از مزدلفه سنگریزه جمع کرده باشد که بگوییم این کار سنت است. بنابراین چنین کاری سنت نیست. واجب هم نیست که انسان از مزدلفه سنگریزه جمع کند زیرا سنت یا از گفتار پیامبر - صلی الله علیه وسلم - است یا از عمل یا اقرار ایشان، و درباره‌ی جمع کردن سنگریزه از مزدلفه هیچ چیزی وارد نشده.

دوم:

برخی فکر می‌کنند سنگریزه‌ها را باید حتما شست که این یا از روی احتیاط است که شاید کسی بر آن ادرار کرده یا برای تمیز شدن آن، به این گمان که تمیز بودن آن بهتر است. در هر صورت شستن سنگریزه‌های جمرات بدعت است زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - چنین کاری نکرده و تعبد با کاری که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - انجامش نداده بدعت است. اما اگر انسان نه از روی تعبد چنین کند کارش صرفا نادانی و وقت کشی است.

سوم:

برخی از مردم فکر می‌کنند این سنگ‌ها برای زدن شیاطین است و آنان واقعا دارند شیطان را می‌زنند! برای همین گاه بعضی را می‌بینی که به شدت عصبانی و منفعل هستند، گویا شیطان در برابرشان ایستاده و دارند او را می‌زنند، که این گمان مفسد بس بزرگی دارد از جمله:

۱- این گمان اشتباه است زیرا ما این جمرات را برای برپا داشتن ذکر الله متعال و پیروی از رسول الله - صلی الله علیه وسلم - و محقق ساختن عبودیت او رمی می‌کنیم. زیرا وقتی انسان طاعتی را انجام می‌دهد و فایده‌ی آن را نمی‌داند این کار را صرفا برای عبادت الله انجام داده و کارش بیشتر نشانه‌ی فروتنی و خضوع برای الله عزوجل خواهد بود.

۲- این گمان باعث می‌شود انسان دچار خشم و عصبانیت و تندى و انفعال شده به مردم آزار برساند، به طوری که گویا مردمی که کنار او هستند حشراتی بی‌ارزشند، و دیگر ملاحظه‌ی ضعیفان را نخواهد کرد و مانند شتری خشمگین و سرگردان راه خود را باز می‌کند.

۳- در این صورت انسان در هنگام رمی جمار این را در دل نخواهد داشت که دارد عبادت الله را انجام می‌دهد، بلکه به جای انکار مشروع به انکار نامشروع روی می‌آورد. مثلا می‌گوید: **خداوندا برای خشم شیطان و خشنودی رحمان!** در حالی که چنین کاری هنگام رمی جمار مشروع نیست. آنچه مشروع است گفتن تکبیر است، چنانکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - انجام دادند.

۴- به سبب همین گمان باطل می‌بینی که شخص برای رمی جمار سنگ بزرگ برمی‌دارد چون فکر می‌کند هر چه سنگ بزرگتر باشد تأثیرش هم بیشتر است و انتقام سخت‌تری از شیطان می‌گیرد! همین‌طور می‌بینی که برخی دمپایی و چوب و چیزهایی پرتاب می‌کنند که رمی با آن مشروع نیست.

چهارم:

برخی از مردم سهل‌انگاری کرده و دقت نمی‌کنند که آیا سنگریزه را در محل آن پرت می‌کنند یا نه.

سنگریزه اگر در محل آن نیافتد رمی صحیح نیست، اما کافی است که بر اساس گمان غالب شخص سنگریزه در محل آن بیافتد و شرط نیست که یقین داشته باشد زیرا مطمئن شدن از آن سخت است و هرگاه یقین مشکل باشد همان گمان غالب کافی است. همچنین شارع در صورتی که انسان در نمازش شک کرد که آیا سه رکعت خوانده یا چهار رکعت وی را به گمان غالبش حواله کرده است. رسول الله - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **سعی کند [بر اساس گمان غالبش] آنچه درست‌تر است را انجام دهد سپس بر همان اساس عمل کند** به روایت ابوداود (۱۰۲۰).

این حدیث دال بر آن است که غلبه‌ی ظن (گمان غالب) در امور عبادت کافی است، و این نوعی تیسیر و آسان‌سازی از سوی الله عزوجل است، زیرا یقین گاهی اوقات ممکن نیست.

هرگاه سنگریزه در حوض افتاد، رمی شخص انجام شده و دیگر فرقی نمی‌کند که سنگ در حوض بماند یا به پایین غلط بخورد.

پنجم:

برخی گمان می‌کنند باید حتما سنگریزه‌شان به ستونی که وسط جمرات قرار دارد برخورد بکند که این گمان صحیحی نیست و برای صحت رمی شرط نیست که حتما سنگ به ستون برخورد. این ستون صرفاً به عنوان علامتی برای محل رمی قرار داده شده و اگر سنگریزه به محل رمی وارد شود رمی شخص صحیح است و فرقی نمی‌کند که ستون برخورد بکند یا خیر.

ششم:

یکی از اشتباهات بزرگ این است که برخی از مردم در رمی جمرات سهل‌انگاری می‌کنند و با وجود توانایی کسی دیگر را موکل می‌کنند که به جای آن‌ها رمی را به جای آورد که این اشتباه بسیار بدی است، زیرا رمی جمرات یکی از شعائر حج و مناسک آن است و الله متعال می‌فرماید:

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ [بقره: ۱۹۶]

(و حج و عمره را برای الله کامل انجام دهید).

که این شامل انجام حج با تمام شعائر آن است. بنابراین واجب است که انسان این کار را خودش انجام دهد و کسی دیگر را برای انجامش قرار ندهد.

برخی برای توجیه این کار می‌گویند: ازدحام جمعیت شدید است و رمی برای من سخت است. می‌گوییم: ازدحام در آغاز وقتی است که مردمی از مزدلفه به منی می‌روند و در پایان روز وضعیت به این صورت نیست. همینطور به هنگام شب ازدحام وجود ندارد. بنابراین اگر در روز رمی را انجام ندادی شب انجامش بده، زیرا هرچند رمی جمرات در روز بهتر است اما شب نیز وقت رمی است، و این که انسان رمی جمرات را با آرامش و خشوع در شب انجام دهد بهتر از آن است که هنگام روز و در حالی که از شدت ازدحام دارد با مرگ دست و پنجه نرم می‌کند رمی را انجام دهد. چه بسا در آن وضعیت رمی کند و سنگریزه‌اش به محل مورد نظر نرسد. در هر صورت کسی که ازدحام را بهانه می‌کند به او می‌گوییم: خداوند در این مساله وسعت قرار داده و می‌توانی شب رمی جمرات را انجام دهی.

همینطور زنی که از رمی جمرات همراه با مردم می‌ترسد می‌تواند رمی را به شب بیاندازد. به همین خاطر رسول الله - صلی الله علیه وسلم - برای ضعیفان خانواده‌ی خود از جمله سوده بنت زمعه این اجازه را نداد که کسی را برای رمی به جای خودشان تعیین کنند، بلکه اجازه داد تا آخر شب از مزدلفه بیرون بیایند تا پیش از شلوغ شدن رمی را انجام دهند. این بزرگترین دلیل است که زنان نباید زن دیگری را به جای خود بگذارند.

بله، اگر انسانی ناتوان است و نمی‌تواند خودش - نه در وقت روز و نه شب - رمی را انجام دهد، اینجا می‌توان قرار دادن کس دیگر برای رمی را جایز دانست، زیرا وی ناتوان است و از صحابه - رضی الله عنهم - وارد شده که به جای کودکانشان رمی می‌کردند زیرا کودکان توانایی این کار را ندارند.

به هر حال، سهل انگاری در این امر - یعنی وکیل کردن کس دیگر برای رمی جمرات - اشتباه بسیار بزرگی است زیرا نوعی سهل انگاری در انجام عبادت و شانه خالی کردن از انجام واجب است، مگر برای کسی که کلاً از رمی جمرات ناتوان است.